

PORTAL FRAN – NASTANEK IN TRENUTNO STANJE

^{1,2}Kozma Ahačič, ¹Nina Ledinek, ¹Andrej Perdih

¹Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša, ZRC SAZU, Ljubljana

²Fakulteta za humanistiko, Nova Gorica

UDK 811.163.6'374:004.738.5

Prispevek predstavlja portal Fran, novi jezikovni portal Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU, na katerem so dostopni vsi ključni jezikovni priročniki za slovenski jezik. Spletni portal Fran združuje 22 slovarjev in narečnih atlasov, ki slovenski jezik opisujejo v njegovi sodobni, zgodovinski in narečni podobi, terminologijo različnih strok, poleg tega pa še dve jezikovni svetovalnici ter povezave na korpusne vire in druge zbirke.

slovarji, slovarski portal, Fran, leksikografija, slovenščina

The article presents Fran, the new Slovene language portal at the Fran Ramovš Institute of the Slovene Language of the Research Centre of the Slovene Academy of Sciences and Arts, containing all the key Slovene monolingual dictionaries. It contains 22 dictionaries and linguistic atlases describing the Slovene language in its contemporary, historical and dialectal forms and Slovene terminology in various fields; it also includes language advice and hyperlinks to corpora and other language resources.

dictionaries, dictionary portal, Fran, lexicography, Slovene

Spletni portal *Fran: slovarji Inštituta za slovenski jezik ZRC SAZU* je od 14. oktobra 2014 objavljen na spletni strani www.fran.si in vključuje vse temeljne jezikovne priročnike za slovenski jezik. Trenutno je na njem objavljenih 22 slovarjev in narečnih atlasov, pridružene pa so še druge jezikovne zbirke.¹ Številni izmed teh slovarjev so na tem portalu sploh prvič objavljeni v elektronski obliki. S portalom Fran se približujemo virtualnemu tezavrsnemu načinu integracije večjega števila jezikovnih priročnikov na enem spletnem mestu, kar uporabnikom omogoča informativno in pregledno sočasno uporabo večjega števila priročnikov in podatkovnih zbirk, ki se medsebojno dopolnjujejo in slovensko leksiko predstavljajo z vidika

¹ Gradivo je razdeljeno v šest skupin: Skupina *splošnih* slovarjev obsega slovarje, ki jih uporabniki najpogosteje potrebujejo, in sicer splošni enojezični razlagalni slovarji, slovarji novejšega besedja ter pravopisni slovarji. Med *zgodovinskimi* slovarji so vključeni dvojezični slovarji, ki so nastali do konca 19. stoletja, in enojezični, ki so nastali v sodobnosti, a opisujejo starejše plasti jezika. Po številu največja je skupina desetih *terminoloških* slovarjev. V skupini *narečnih* slovarjev je trenutno objavljen le najnovejši *Slovenski lingvistični atlas 1*, ostali narečni slovarji pa so v pripravi za objavo. *Svetovanje* obsega dve svetovalnici, splošno in terminološko. Skupina *Zbirke* vsebuje povezave na druge vire Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU, ki so na ta način s Franom organsko povezane, čeprav v portal zaradi svoje narave niso funkcionalno integrirane. Slovnični in pravopisni priročniki so opisani in zbrani v zbirki *Slovenske slovnice in pravopisi* (www.fran.si/slovnice-in-pravopisi).

njenih diastratičnih, diatopičnih in diahronih razsežnosti. Razen enega slovarja, ki je brezplačno na voljo samo na NUK-ovem *Mrežniku*,² so vsi na voljo brezplačno. V prispevku prinašamo podatke o nastajanju in temeljnih značilnostih portala.

1 Izhodišča, želje, cilji in težave pred pripravo portala

Osrednji cilj, ki smo si ga zastavili, je bilo oblikovanje preprostega sistema navigacije po spletišču ter pregledne in intuitivne grafične predstavitev podatkov.³ Na minimalistični grafični osnovi, ki tudi vsebinsko ni preobremenjena s podatki, je bilo na portalu mogoče hkrati objaviti tako starejše slovarje, ki so nastajali primarno za tiskano izdajo, kot novejše slovarje, primarno namenjene za elektronsko objavo.

Stanje virov na inštitutu ob začetku dela na portalu je bilo precej raznovrstno, saj je večina inštitutskih slovarjev nastajala v času, ko se spletna/elektronska izdaja posameznih slovarjev ni načrtovala pred samim začetkom dela na slovarju, ter v času, ko se standardi na področju elektronskega slovaropisja šele vzpostavljali, zato je na Inštitutu za slovenski jezik ZRC SAZU v zadnjih letih potekala pretvorba slovarjev iz različnih formatov v XML (Ledinek, Perdih 2012).

Od trenutno objavljenih slovarjev je bilo izhodišče za pripravo baz (Tabela 1):

Tabela 1: Izhodišče za pripravo baz

Naslov slovarja	Format pred pripravo za Frana	Zadnja verzija slovarja, dodelana v programu	Že strukturirano
Slovar slovenskega knjižnega jezika	xml	iLex	DA
Slovar novejšega besedja	xml	iLex	DA
Sprotni slovar slovenskega jezika	xml	iLex	DA
Slovar slovenskega knjižnega jezika, druga, dopolnjena in deloma prenovljena izdaja	xml	iLex	DA
Slovenski pravopis	xml	EVA	DA
Slovar pravopisnih težav	xml	iLex	DA
Maks Pleteršnik: Slovensko-nemški slovar (1894–1895)	xml	EVA	DA
Slovar stare knjižne prekmurščine	doc	Word	NE

² Hkrati s portalom Fran je izšel tudi *Slovar slovenskega knjižnega jezika* v svoji drugi, dopolnjeni in deloma prenovljeni izdaji (Perdih, Snoj 2015). Na celotnem portalu je to edini slovar, za uporabo katerega je zunaj NUK-ovega Mrežnika potrebna registracijska koda, ki jo je mogoče dobiti ob nakupu tiskane izdaje slovarja.

³ Portal je zasnoval njegov urednik Kozma Ahačič, nastajal pa je ob pomoči uredniškega odbora (Helena Dobrovoljc, Nina Ledinek, Andrej Perdih, Marko Snoj, Peter Weiss, Mojca Žagar Karer) in sodelavke, ki je pripravljala podatke o slovarjih (Alenka Porenta). Portal je postavilo podjetje Amebis, d. o. o., oblikovalo pa ga je podjetje Hruška, d. o. o.

M. Kastelec in G. Vorenc: Slovensko-latinski slovar po Dictionarium Latino-Carniolicum (1680–1710)	eva	EVA	NE
Slovar jezika Janeza Svetokriškega	eva	EVA	DA
Besedje slovenskega knjižnega jezika 16. stoletja	doc	Access, Word	DA
Terminološki slovar avtomatike	xml	SlovarRed	DA
Botanični terminološki slovar	xml	SlovarRed	DA
Farmacevtski terminološki slovar	xml	SlovarRed	DA
Slovenski smučarski slovar	xml	SlovarRed	DA
Gledališki terminološki slovar	xml	SlovarRed	DA
Čebelarški terminološki slovar	xml	SlovarRed	DA
Geološki terminološki slovar	xml	SlovarRed	DA
Gemološki terminološki slovar	xml	SlovarRed	DA
Geografski terminološki slovar	xml	SlovarRed	DA
Planinski terminološki slovar	xml	SlovarRed	DA

Baze so bile tudi po pretvorbi v format XML označene deloma neenotno, elementi posameznih baz pa so obsegali zelo raznovrstne podatke, česar ni bilo mogoče uskladiti zaradi prevelikega finančnega in časovnega vložka, ki bi bil potreben za enotno strukturiranje podatkovnih baz, izhodiščno strukturiranih različno podrobno in zapisanih v različnih formatih. Še več, pri slovarjih, ki so nastali primarno za tiskano objavo, vsebinsko različnih slovarskih podatkov pogosto ni bilo mogoče avtomatsko prepoznavati in jih ustrezno označiti, zato natančnejše (= ustreznejše) strukturiranje podatkov za elektronsko objavo ni bilo mogoče. Osnovna naloga pripravljavcev portala na prvi stopnji je zato bila natančen pregled slovarjev z vidika določitve elementov, ki jih je v okviru iskanja smiselno opredeliti kot (pod)iztočnice, in z vidika popisa elementov, ki bi omogočali ustrezno napredno iskanje. Naloga je bila zahtevna, saj je bilo treba poiskati skupne imenovalce, ki so jih imeli različno poimenovani (in seveda tudi vsebinsko deloma različni in različno obsežni) elementi v zelo različnih slovarjih. V tabeli 2 je ena od izhodiščnih kombinatoričnih skic (4. 6. 2014) podobnih elementov za pripravo modela naprednega iskanja (vsak slovar, ki ima kako kategorijo belo, onemogoči napredno iskanje po tem polju tudi za druge hkrati izbrane slovarje).

Tabela 2: Izhodiščna kombinatorična skica

Napredno iskanje:	SSKJ	SSKJ 2	SNB	Pravopis	Pleteršnik	Besedje16	Svetokriški
iztočnica	<IZT>, <PIZT>	<IZT>, <PIZT>	<iztočnica>, <podiztočnica>	<gn>, <pi>, <mp>	<oi>	<besed zvezdica="da">, <besed>	<iz>, <pi>
oznaka, krajšava, kvalifikator	<KV>	<KV>, <BV>	<BV-podkategorija>, <KV-pojasnilo>, <S-podkategorija>, <BV>, <BV-podkategorija>, <KV>, <KV-pojasnilo>	<vo>, <bv>, <zn>, <lo>, <co>, <fo>, <go>, <nd>, <pj>, <po>, <so>, <to>, <vo>, <do>, <ro>	<kr>, <ov>, <gn>, <ko>, <pi>, <vi>	<bv>, <bvo>, <kaz>, <obl>	<sk>, <p>,
razlaga	<STR>, <RAZ>	<RAZ>, <SIN>, <STR>	<razlaga>, <sinonim_SSKJ>, <novi_sinonim>, <stranska_razlaga>	<id>, <sp>, <pu>	<ra>		<po>
zglede	<BES>: razen v <GNEZDO>	<BES>: razen v <GNEZDO>	<zgled>, <dvojnični_zgled>	<zg>			<zg>
podiztočnica, povešana iztočnica	<PIZT>	<PIZT>	<podiztočnica>	<pi>			<pi>
zaglavje	<Z>	<Z>	<zaglavje>	<za>, <zm>, <zp>, <zd>	<pr>	<obl>, <bv>, <bvo>, <slov>, <zst>	<so>, <sk>
term. in frazeol. gnezdo	<BES> znotraj <GNEZDO>	<BES> znotraj <GNEZDO>					
tujejezični ustreznik					<po>		

Na osnovno zasnovi portala sta vplivala še dva dejavnika: (1) *Slovenski lingvistični atlas* je bilo bolj smiselno prikazovati v obliki posameznih pdf-jev, saj bi izdelava interaktivnih kart zahtevala poseben projekt s sodelavci geografske in računalniške stroke, zato v okviru dela na Franu finančno ni bila izvedljiva – je pa načrtovana; (2) zaradi značilnosti terminoloških slovarjev, da so izrazito vezani na pojmovne sisteme posameznih strok, smo se odločili, da na Franu omogočimo tako enostavno kot napredno iskanje po njih, hkrati pa zadetkov ne prikazujemo neposredno na Franu (kar bi bilo izvedbeno sicer lažje in za nepoznavalca morda bolj logično), ampak uporabnika preusmerjamo na spletišče Terminologišče, ki je bilo oblikovano posebej za potrebe strokovnjakov, ki so ciljni uporabniki terminoloških slovarjev. Uporabnik se nato odloči, ali bo iskanje nadaljeval znotraj posameznega terminološkega slovarja (torej znotraj terminološkega sistema posameznega strokovnega področja) ali se bo z enim klikom vrnil na Frana.

Iskanje in prikaz zadetkov sta morala zadostiti potrebam (zelo) različnih skupin uporabnikov – Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša je bil namreč ustanovljen tudi z namenom, da uporabnikom nudi ustrezno podporo pri jezikovnih vsebinah.⁴ Na eni strani imamo večinskega, splošnega uporabnika, ki ga zanimajo predvsem pomeni posameznih slovenskih besed in različna normativna vprašanja, na drugi strani pa manjšinskega uporabnika, ki potrebuje zelo specifične podatke, ki jih je moč dobiti

samo z naprednimi kombinatoričnimi oblikami iskanja. Predvsem za najosnovnejše (npr. osnovnošolske, naključne) uporabnike rešitve na Franu še niso optimalne, zato zanje načrtujemo pripravo posebnega portala z delovnim imenom *Franček*, ki bo prikazoval različne vire bolj enovito in z mislijo na povsem jasno definirane uporabnika.

Poleg tega smo želeli dati portalu tudi pedagoško in tezavrsko komponento: čeprav uporabnik išče samo pomen določene besede, mu okvirček na desni strani ponuja tudi podatke v normativnih, zgodovinskih, dialektoloških in terminoloških slovarjih, s čimer ga motivira še k pregledu njene pravopisne rabe in zgodovinske rabe, rabe v različnih narečjih ter terminološke rabe.

Želeli smo tudi, da bi bilo preklapljanje iz enega v drug slovar hitro in da bi sproti ponujalo informacijo o številu zadetkov v (pod)jztočnicah in v celotnih slovarskih sestavkih. V vsebinskem smislu in z vidika organizacije podatkov na portalu je bila zelo težka odločitev, kako prikazovati zadetke iz slovarjev, ki niso bili primarno (= vsebinsko) zasnovani za elektronsko izdajo: v seznamu zadetkov bi namreč lahko prikazovali skrajšana gesla (zgolj pomen in pregibnostne ter besednovrstne podatke), lahko bi slovarje oblikovno tudi povsem prenovili. Medtem ko nam druge možnosti niso omogočala lastna sredstva,⁵ namenjena za projekt (zunanjih pa nismo pridobili), je prva možnost avtomatično odpadla, ko smo se soočili z realnimi zadetki: večina gesel je namreč do te mere kratkih, da bi dodatno krajšanje uporabnika prej oviralo kot mu pomagalo. Poleg tega so nekateri slovarji sestavljeni tako, da bi neizkušenega uporabnika lahko pomeni brez preostanka slovarskega sestavka zavajali. Pri slovarjih, ki so že od samega začetka namenjeni spletni objavi (zaenkrat *Slovar pravopisnih težav* (SPT) in *Sprotni slovar slovenskega jezika* (SSSJ), kmalu še *Novi slovar slovenskega knjižnega jezika* in *Slovar slovenskega knjižnega jezika 16. stoletja*), smo želeli vizualizacijo čim bolj prilagoditi spletnemu okolju. V prvi različici portala tega zaradi višine razpoložljivih sredstev še nismo mogli izvesti v celoti, smo pa za to izdelali dolgoročni načrt, ki je že v teku.

2 Funkcije prve različice portala

Vsi slovarji, narečni atlas in svetovalnici so v portal integrirani na način, da so ob iskanju vedno na voljo podatki o zadetkih v vseh slovarjih, ne glede na to, ali je uporabnik iskal po celotnem portalu ali pa je svoje iskanje omejil le na enega ali več izbranih slovarjev. Z navigacijskim oknom je uporabniku namreč dana možnost neposrednega prehoda v posamezni slovar ali skupino slovarjev, atlas ali svetovalnico, kar je koristno v primeru večjega števila zadetkov, dodatno pa je omogočena možnost neposrednega prehoda k rezultatom iskanja v korpusih Gigafida, Nova beseda, Kres, Gos in O'beseda ter zbirki besed Besede in Besedišče.

⁴ Zelo širok je bil že razpon uporabnikov prejšnjega portala bos.zrc-sazu.si. Ker sta bila do nedavnega tam brezplačno na voljo edini aktualni splošni razlagalni slovar *Slovar slovenskega knjižnega jezika* in pravopisni slovar *Slovenski pravopis* (2001), so ga, kakor je razvidno iz opravljenih iskanj, obiskovali tako splošni kot različni profesionalni uporabniki.

⁵ Delo na portalu Fran je bilo do določene mere vezano na prihodke od prodaje SSKJ².

Slika 1: Navigacijsko okno s podatki o iskalnih zadetkih v posameznih priročnikih

Celotni portal obsega 515.183 slovarskih sestavkov. Če uporabnik klikne oz. tapne na ime slovarja ali svetovalnice, se mu prikažejo vsi sestavki v tem slovarju, ki vsebujejo zadetke iskanja. Klikljive številke v modrem oblačku označujejo, koliko je slovarskih sestavkov z zadetki iskanja v iztočnicah ali podiztočnicah⁶ v izbranem slovarju, zeleni oblački pa pomenijo število slovarskih sestavkov z zadetki iskanja zunaj iztočnic in podiztočnic.

Pri privzetem iskanju po vseh slovarjih so med zadetki iskanja najvišje uvrščeni tisti slovarji, ki zanimajo najširši krog uporabnikov.

Portal ponuja dve vrsti iskanja: enostavno in napredno. Privzeto je uporabljeno enostavno iskanje, ki kot rezultat ponudi zadetke iskanja v iztočnicah in podiztočnicah (slovarski sestavki z zadetki iskanja izven teh strukturnih delov so, kot rečeno, na voljo v navigacijskem oknu). Za hitrejši vnos iskalnega pogoja je uporabljeno sprotno iskanje, ki uporabniku vnaprej ponudi do pet predlogov za iskanje.

Napredno iskanje omogoča natančno izbiro slovarjev, po katerih naj se iskanje izvede. Določiti je mogoče strukturne dele, v katerih naj se iskani niz znakov pojavlja. Samodejno se izklaplja možnost iskanja po tistih strukturnih delih, ki niso na voljo v vseh slovarjih. Glede na strukture slovarjev na portalu je za iskanje mogoče izbrati strukturne dele, kot so iztočnica, razlage, terminologija, frazeologija itn.

⁶ Na ta način se delno rešuje problem iskanja podiztočnic v slovarjih (o problematiki glej npr. Gouws 2007), še posebej pa problem neenotnosti obstoječih slovarjev glede tega, katere besede so prikazane kot iztočnice in katere kot podiztočnice posameznega slovarja.

Fran

Napredno iskanje

Izberi slovarje	Vse	<input type="text"/>
☒ Splošni	Iztočnica	<input type="text"/>
☒ SSKJ	Vse razen iztočnice	<input type="text"/>
☒ SNB	Oznaka, krajšava, kvalifikator	<input type="text" value="nekdaj"/>
☒ SSSJ	Zaglavje	<input type="text"/>
☒ SSKJP	Razlaga	<input type="text" value="baraba"/>
☒ Pravopis	Zgled	<input type="text" value="prava"/>
☒ SPT	Podiztočnica, povezana iztočnica	<input type="text"/>
☐ Zgodovinski	Terminološko in frazeološko gnezdo	<input type="text"/>
☐ Terminološki	Tujejezični ustreznik	<input type="text"/>
☐ Narečni		
☐ Svetovanje		

Slika 2: Prikaz naprednega iskanja po različnih strukturnih elementih v izbranih slovarjih

barábica -e ž (â) nav. ekspr.

1. manjšalnica od **baraba**: bil je **prava** barabica
2. **nekdaj** **poulični otrok**: predmestne barabice

Slika 3: Prikaz rezultata naprednega iskanja

Pri enostavnem in naprednem iskanju je mogoče uporabiti standardne nadomestne znake (* nadomešča poljubno zaporedje znakov, ? pa natanko en znak), v navednicah naveden večbesedni izraz pa zahteva neposredno sosledje iskanih besed. Naprednejšim uporabnikom je na Franu omogočeno tudi zahtevnejše iskanje, kot ga omogoča iskalni sistem Lucene,⁷ kar večšim strokovnjakom ponuja iskanje tudi po parametrih, ki jih je nemogoče vnaprej predvideti. Za natančnejše iskanje s posebnimi znaki sta uporabnikom na voljo dve tipkovnici s posebnimi znaki. Privzeta nastavitev iskalnika sicer izenačuje črke med seboj ne glede na diakritična znamenja, ki so jim morda dodana (iskanje po *e* najde tudi *é*, *è*, *ê*, *ě* ...), uporabnik pa lahko omeji iskanje samo na samoglasnik z želenim naglasnim znamenjem (*ê* ne ustreza *e*, *é*, *è*, *ě* ...). Ker je portal namenjen zelo različnim uporabnikom, tj. od splošnih do jezikoslovcev, sta bili razviti dve tipkovnici za vnos posebnih znakov. Pri enostavnem iskanju je uporabniku na voljo enostavna tipkovnica z 42 posebnimi znaki, pri naprednem iskanju pa napredna tipkovnica z 244 znaki.

Najnaprednejši uporabniki portala Fran so lahko pri iskanju s kompleksnejšimi iskalnimi pogoji sicer v prvi različici Frana naleteli na nekaj težav. Označevanje

⁷ <https://lucene.apache.org>

(barvanje) iskalnih zadetkov namreč še ni delovalo vedno ustrezno, poleg tega ni bilo dobrih navodil za iskanje po Franu. Obe težavi sta bili odpravljeni v okviru izboljšav Frana oktobra letos.⁸

Težava, na katero je bilo že opozorjeno in ki ostaja, je, da so zlasti nekateri slovarji, ki so bili primarno oblikovani za objavo v tiskani obliki, strukturirani na način, da ni vedno mogoče natančno in jasno omejiti vseh strukturnih in posledično vsebinskih elementov slovarjev, po katerih bi radi iskali, zlasti če podatke iščemo za namene specifične jezikoslovne analize.⁹

Kadar iskalni pogoj pri enostavnem iskanju ne prinese rezultata, iskalni mehanizem uporabniku poskuša ponuditi različne možnosti podobnih zadetkov ali oddajo predloga o slovarski obdelavi besede, ki je ni našel. Prve raziskave kažejo, da so rezultati te funkcionalnosti spodbudni, a bi se jih dalo dodatno dopolniti z naborem frekvenčnega seznama napak v vmesniku korpusa Šolar (Kosem 2014: 179–181).¹⁰

Za zahtevne uporabnike, zlasti jezikoslovce, so na voljo uvodna poglavja, kolofoni in drugi podatki o slovarjih, saj (za razliko od večine drugih uporabnikov, ki po teh vsebinah le redko posegajo) občasno potrebujejo podrobnejše informacije za poglobljeno razumevanje slovarjev.

Na voljo so trije načini razvrščanja rezultatov iskanja. Privzeto razvrščanje je, kot že rečeno, tako, da so najbolj iskani slovarji s stodontnimi zadetki razvrščeni najvišje. Temu sledijo delni rezultati, npr. pri iskanju ene besede pri večbesedni iztočnici, ne glede na to, v katerem slovarju se nahajajo. Zadetke je mogoče razvrščati tudi glede na slovarje – tako so najprej predstavljeni zadetki znotraj enega slovarja, nato zadetki iz drugega slovarja itn. Če uporabnik izbere iskanje po enem samem slovarju, ima na voljo tudi razvrščanje po abecedi iztočnic, pri tem pa se mu prikaže klikljiv seznam zadetkov v okviru na levi strani, na sredini pa posamezni slovarski sestavek. Ta možnost je še posebej uporabna pri iskanju po celotnem slovarskem sestavku, ne le po iztočnici.

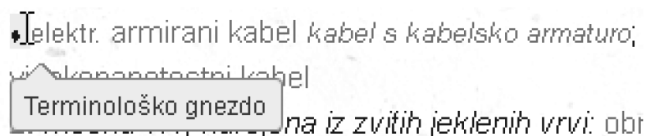
Del slovarjev na portalu Fran je bil primarno izdelan za tiskani medij, zato sledijo leksikografskim konvencijam, ki so se razvile skozi zgodovino. Za lažje razumevanje slovarske strukture ter krajšav in grafičnih znamenj, ki so v tiskani izdaji razumljivi samo s pomočjo seznama njihovih razvezav, je uporabljena pomoč, ki se prikaže, ko uporabnik podrži miško nad delom slovarskega sestavka oziroma tapne na zaslon, npr. *elektrotehnika za elektr.*, *samostalnik srednjega spola za s in Terminološko gnezdo za znak ♦*.¹¹

⁸ Ob oddaji prispevka je bilo delo na novi različici končano, kot čas objave pa je bil predviden oktober 2015.

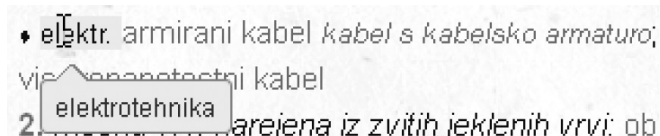
⁹ Pri tovrstnih težavah se uporabniki za pomoč lahko obrnejo na sodelavce Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša, ki jim bodo pomagali pri iskanju ustreznih podatkov.

¹⁰ Pri tem bomo, kot je razvidno že iz primerov v navedenem prispevku, omejeni z dejstvom, da so nekatere napake z vidika sodobnega jezika regularni zadetki v zgodovinskih slovarjih.

¹¹ Sistem pomoči deluje na podlagi strukturnih elementov in njihove vsebine. Nekateri slovarji v procesu retrodigitalizacije niso bili v celoti ustrezno strukturirani, zato lahko prihaja do nekaterih napak, ki pa bodo odpravljene z izboljšanjem slovarskih struktur.

Slika 4: Pomoč na grafičnih znamenjih

Slika 5: Razvezava leksikografskih okrajšav

(Barvno) oblikovanje slovarskih sestavkov je zaenkrat pri večini slovarjev zelo preprosto, sivo-črno.¹²

V portal sta integrirani tudi jezikovna in terminološka svetovalnica, ki sicer obstajata samostojno, a z vprašanji in odgovori pogosto dopolnjujeta informacije v obstoječih slovarskih priročnikih. *Jezikovno svetovanje* je svetovalnica pri jezikovnih težavah uporabnikov slovenščine, obenem pa z indeksom ključnih besed in jezikoslovnih področij tudi urejena zbirka jezikovnih vprašanj, ki so običajno povezana s pravopisom in slovnico, neredko pa tudi z jezikovnim razvojem (Dobrovoljc 2015). *Terminološko svetovanje* je namenjeno strokovnjakom vseh strok, ki se soočajo s konkretnimi poimenovalnimi težavami pri popolnoma novih pojmi, ki jih je v slovenščini šele treba poimenovati, ali za že znane pojme, za katere obstaja več poimenovanj, pa strokovnjaki čutijo potrebo po sistemskem poenotenju oz. izbiri najprimernejše rešitve (Žagar Karer 2015).

Fran ponuja tudi interaktivnost med portalom in uporabniki. Za uredniško izbran nabor besed, ki so bile nedavno prevzete v slovenščino in so zabeležene v katerem od slovarjev, je mogoče predlagati drug izraz, ki je slovenskemu jeziku bližji. Za oddane predloge je mogoče tudi glasovati in jih deliti prek Twitterja ali Facebooka. Med bolj priljubljenimi je beseda *selfi/selfie*, ki ima po petih mesecih delovanja portala 16 različnih predlogov alternativnega izraza.

Prikaz spletne strani je prilagojen petim velikostim zaslona, od najmanjše za pametne telefone do največje za namizne in prenosne računalnike.

3 Kako naprej?

Portal Fran se bo tako vsebinsko kot funkcionalno vsako leto dopolnjeval in izboljševal. Na podlagi prvih uporabniških odzivov in izkušenj so bile v prvi polovici letošnjega leta že pripravljene prve funkcionalne dopolnitve. Med njimi bi posebej izpostavili:

¹² Na to je opozoril tudi Kosem (2014: 177–178).

- možnost tiskanja oziroma izvažanja posameznih slovarskih sestavkov ali nizov zadetkov (celotna gesla ali seznam s citati ali brez njih);
- dodane kratke opise posameznega slovarja za uporabnike, ki bi se radi na čim hitrejši način informirali o vsebini in obsegu posameznega slovarja;
- začetek oblikovne dodelave SPT;
- izboljšano možnost za sodelovanje z uporabniki (možnost predlaganja popravkov za posamezna gesla, možnost predlaganja novih besed za morebitno redakcijo, stran s prevzetimi besedami, ki jim lahko dodajamo nove slovenske ustreznice in glasujemo zanje (stran je namenjena popularizaciji razmišljanja o vlogi govorcev pri oblikovanju jezika pri mlajših uporabnikih));
- izboljšana navodila za uporabo portala;
- številne popravke in izboljšave iskalnega sistema, kjer smo v prvih mesecih delovanja zasledili nekaj manjših in večjih hroščev (npr. deformirani oblaki s pomočjo, neupoštevani izpisi dveh kvalifikatorjev, ki sta v bazi označena kot elementa pri iskanju, itn.).

Na vsebinski ravni je trenutno v pripravi več (že objavljenih) dialektoloških slovarjev, več (še neobjavljenih) terminoloških slovarjev ter (že objavljena) etimološki in frazeološki slovar, poleg tega pa še trije večji projekti: slovar sinonimov, prvi del *Slovarja slovenskega knjižnega jezika 16. stoletja* ter prvi del *Novega slovarja slovenskega knjižnega jezika*. Na Fran pa je bila junija letos dodana spletna stran *Slovenske slovnice in pravopisi*.

Literatura

- DOBROVOLJC, Helena, BIZJAK KONČAR, Aleksandra, 2015: Pravopisno slovaropisje na Inštitutu za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU. *Slavia Centralis* VIII/1. 34–50.
- GOUWS, R. H., 2007: Sublemmata or main lemmata. A critical look at the presentation of some macrostructural elements. Henrik Gottlieb, Jens Erik Mogensen (ur.): *Dictionary Visions, Research and Practice*. Amsterdam, Philadelphia: John Benjamins Publishing Company. 55–69.
- KOSEM, Iztok, 2014: Fran: pameten in intuitiven? *Slovenščina 2.0* 2/2. 161–193.
- LEDINEK, Nina, PERDIH, Andrej, 2012: Izdelava XML-shem za slovarske projekte na primeru nastajajočih tipološko raznovrstnih slovarjev. Tomaž Erjavec, Jerneja Žganec Gros (ur.): *Zbornik Osme konference Jezikovne tehnologije*. Ljubljana: Institut »Jožef Stefan«. 123–128.
- LEW, Robert, 2012: How can we make electronic dictionaries more effective? Sylviane Granger, Magali Paquot (ur.): *Electronic Lexicography*. Oxford: Oxford University Press. 343–363.
- MÜLLER-SPITZER, Carolin, KOPLINIG, Alexander, TÖPEL, Antje, 2012: Online dictionary use: Key findings from an empirical research project. Sylviane Granger, Magali Paquot (ur.): *Electronic Lexicography*. Oxford: Oxford University Press. 425–458.
- PERDIH, Andrej, SNOJ, Marko, 2015: SSKJ 2. *Slavia Centralis* VIII/1. 5–15.
- ŽAGAR KARER, Mojca, 2015: Terminologišče – kraj, kjer terminolog išče. *Slavia Centralis* VIII/1. 22–33.